

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.410.017.02.2017

P/17/094

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 4, 25-520 Kielce

T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05

lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/094 – Dostępność przestrzeni publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2016-2017 (do zakończenia kontroli), a także działania wcześniejsze o ile oddziaływały na kontrolowane obszary.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontroler	Andrzej Kamiński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/95/2017 z dnia 19 października 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta Kielce, Rynek 1, 25-303 Kielce (dalej: Urząd).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Wojciech Lubawski, Prezydent Miasta Kielce (dalej: Prezydent). (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Gmina podejmowała działania poprawiające dostępność przestrzeni publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych, szczególnie w obszarach przestrzeni drogowej, transportu publicznego, komunikacji miejskiej, przystanków autobusowych, mieszkalnictwa oraz obiektów sportu i rekreacji. Działania te nie były jednak w pełni skuteczne. Niektóre z wdrożonych rozwiązań nie uwzględniały bowiem potrzeb wszystkich użytkowników, zwłaszcza tych o obniżonej percepcji (np. z niepełnosprawnością słuchu lub wzroku), co wykazały przeprowadzone przez kontrolującego z udziałem specjalisty z zakresu budownictwa i architektury oględziny wybranych obiektów. W ocenie NIK przyczyną tego mogło być nieprzeprowadzenie kompleksowej inwentaryzacji istniejących w przestrzeni publicznej barier z udziałem osób starszych i niepełnosprawnych a także niezapewnienie udziału osób niepełnosprawnych i starszych w planowaniu i realizacji działań na rzecz poprawy dostępności przestrzeni publicznej.

Miasto nie opracowało własnych standardów dostępności do przestrzeni publicznej. W ocenie NIK, ich opracowanie i stosowanie zwiększyłoby skuteczność działań w tym zakresie.

NIK pozytywnie ocenia, że:

- w zakładanych do realizacji w „Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszarów Miejskich, Przemysłowych i Powojkowych w mieście Kielce na lata 2014-2020” przedsięwzięciach inwestycyjnych wskazano rodzaje ułatwień dla osób starszych i niepełnosprawnych;
- w „Strategii Rozwoju Miasta Kielce na lata 2007-2020. Aktualizacja” jednym z celów operacyjnych była *poprawa jakości życia mieszkańców miasta, w tym osób niepełnosprawnych i seniorów*, poprzez likwidację barier architektonicznych utrudniających poruszanie się po mieście oraz odpowiednie zlokalizowanie małej architektury pozwalającej na odpoczynek osobom z trudnościami w poruszaniu się.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rozpoznanie potrzeb i oczekiwań osób starszych i niepełnosprawnych w odniesieniu do przestrzeni publicznej

Opis stanu faktycznego

1.1. Rada Miasta podjęła w dniu 18 maja 2017 r. uchwałę nr XLII/873/2017 w sprawie powołania Kieleckiej Rady Seniorów (dalej: Rada Seniorów) i nadania jej statutu².

W statucie (stanowiącym załącznik do uchwały) określono m.in. tryb wyboru członków Rady Seniorów oraz zasady jej działania. Ustalono, że Rada Seniorów będzie liczyć 15 członków, a w jej skład wejdą przedstawiciele osób starszych, posiadający poparcie co najmniej 20 osób starszych oraz przedstawiciele podmiotów działających na ich rzecz, wyznaczeni przez te podmioty. Kadencja Rady Seniorów kończyć się będzie wraz z upływem kadencji obecnej Rady Miasta. W posiedzeniach Rady Seniorów, z głosem doradczym, mogą brać udział Prezydent lub jego przedstawiciel, przewodniczący Rady Miasta lub jego przedstawiciel, dyrektorzy jednostek organizacyjnych Urzędu i zaproszeni goście. Posiedzenia Rady Seniorów będą się odbywać w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż dwa razy w roku. Rada, na pierwszym posiedzeniu, wybiera ze swojego grona przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i sekretarza. Przewodniczący kieruje pracami Rady Seniorów oraz reprezentuje ją na zewnątrz, a w szczególności: ustala terminy posiedzeń i propozycje porządku obrad, zwołuje posiedzenia, prowadzi obrady, zaprasza gości. Rada Seniorów sporządza sprawozdania roczne ze swej działalności oraz sprawozdanie za okres kadencji.

W uzasadnieniu do uchwały podano m.in., że Rada Seniorów stanowić będzie płaszczyznę wymiany informacji, formułowania idei i postulatów poprawiających jakość życia seniorów w Kielcach.

Rada Seniorów będzie pełniła funkcje:

- konsultacyjną, polegającą na opiniowaniu lokalnych strategii, programów rozwoju, projektów uchwał, podejmowanych przedsięwzięć oraz inwestycji, szczególnie tych, które wpłyną na jakość życia osób starszych;
- doradczą, dającą możliwość zgłaszania uwag i sugestii do działań Miasta;
- inicjatywną, oznaczającą możliwość zgłaszania własnych pomysłów na działania dla osób starszych.

Pismem z dnia 24 maja 2017 r. Prezydent uczynił dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Kielcach (dalej: MOPR) odpowiedzialnym za realizację ww. uchwały.

Prezydent zarządzeniem nr 418/2017 z dnia 11 października 2017 r. ogłosił nabór do Rady Seniorów w terminie od 20 października 2017 r. do 30 listopada 2017 r. Wykonanie zarządzenia powierzono Dyrektorowi MOPR.

Do dnia zakończenia czynności kontrolnych Rada Seniorów nie opiniowała podejmowanych przedsięwzięć oraz inwestycji.

(dowód: akta kontroli str. 51-72)

1.2. W Urzędzie nie funkcjonuje odrębne stanowisko/komórka organizacyjna odpowiedzialna za współpracę z organizacjami osób starszych i niepełnosprawnych, w tym w sprawach związanych z rozpoznawaniem i likwidacją barier utrudniających funkcjonowanie osób starszych i niepełnosprawnych.

W strukturze organizacyjnej Urzędu funkcjonuje Biuro ds. Organizacji Pozarządowych, do którego zadań należy m.in. współpraca z organizacjami pozarządowymi w oparciu o roczne programy współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, które były uchwalane przez Radę Miasta. Jednym z priorytetowych działań zapisanych w programach na 2016 r. i 2017 r. była pomoc społeczna oraz działanie na rzecz osób

² W dniu 1 czerwca 2017 r. Rada Miasta podjęła uchwałę nr XLIII/899/2017 zmieniającą uchwałę Rady Miasta w sprawie powołania Kieleckiej Rady Seniorów i nadania jej statutu.

niepełnosprawnych. W ww. programach nie wymieniono jednak działań na rzecz dostępności przestrzeni publicznej.

Prezydent nie przeprowadził – z udziałem osób starszych i niepełnosprawnych – inwentaryzacji zmierzającej do likwidacji barier architektonicznych. Nie stwierdzono również, aby lokalne organizacje reprezentujące takie osoby występowały z inicjatywą nawiązania współpracy z Urzędem w zakresie dostępności przestrzeni publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Urząd podejmował działania w zakresie identyfikacji barier występujących w przestrzeni publicznej samodzielnie, bez udziału osób starszych i niepełnosprawnych, jak również nie korzystał w tym zakresie z usług podmiotu wyspecjalizowanego. W największym stopniu działania w tym zakresie prowadził Miejski Zarząd Dróg w Kielcach (dalej: MZD).

Urząd nie zasięgał również opinii seniorów i niepełnosprawnych lub specjalistów projektowania uniwersalnego o adekwatności projektowanych i realizowanych rozwiązań.

Przykładowo, z informacji uzyskanych od Dyrektora MZD Włodzimierza Stępnia wynika, że w 2016 r. inwentaryzację barier architektonicznych wykonywali pracownicy MZD (bez udziału przedstawicieli osób starszych i niepełnosprawnych), w ramach standardowych objazdów ulic, w czasie których ocenie podlegał stan całego pasa drogowego.

(dowód: akta kontroli str. 73-145, 394-395, 422-423)

Prezydent wyjaśnił w tej sprawie, że w 2003 r. w Urzędzie utworzono stanowisko dla osoby odpowiedzialnej za kontakty ze środowiskiem i organizacjami osób starszych i niepełnosprawnych, mającej w obowiązkach służbowych pozyskiwanie informacji oraz koordynację działań zmierzających do poprawy dostępności przestrzeni miejskiej dla osób niepełnosprawnych (w tym m.in. opiniowanie planów zagospodarowania przestrzennego). Przez 13 lat obowiązki te pełniła osoba poruszająca się na wózku. Wobec jej niedawnej śmierci obecnie trwają czynności zmierzające do obsadzenia tego stanowiska osobą z odpowiednimi kompetencjami. Obsadzenie tego stanowiska planuje się w I kwartale 2018 roku.

Kielecki samorząd korzysta także z opinii przedstawicieli i organizacji osób starszych i niepełnosprawnych w trakcie konsultacji społecznych dotyczących przedsięwzięć związanych z modernizacją, przebudową i budową miejskich przestrzeni publicznych oraz dróg. Konsultacje takie, w formie internetowej (platforma konsultacyjna idea.kielce.eu) oraz tradycyjnej (dyskusja publiczna, wnioski i uwagi pisemne), są prowadzone w Kielcach standardowo od kilku lat.

(dowód: akta kontroli str. 510-511)

W przeprowadzonych społecznych konsultacjach projektu „Aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów miejskich, przemysłowych i powojkowych w mieście Kielce na lata 2014-2020” nie uczestniczyli przedstawiciele stowarzyszeń, fundacji i instytucji działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz likwidacji barier architektonicznych.

(dowód: akta kontroli str. 394-395)

1.3. Urząd propaguje informacje o zwiększaniu dostępności przestrzeni publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych głównie poprzez własny serwis internetowy (www.um.kielce.pl) oraz przez stronę Internetowej Telewizji Kielce (www.itv.kielce.eu), które realizuje Biuro Prasowe Urzędu. Zwiększenie dostępności polega na dostosowaniu serwisów do określonych potrzeb oraz do zamieszczania w nich odpowiednich informacji.

Na stronach internetowych zamieszczane są zalecenia oraz wytyczne dla dostępności treści internetowych zgodne ze standardami z WCAG 2.0³. Wytyczne te służą do stopniowego zmniejszania wykluczenia cyfrowego dla wszystkich odbiorców, ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych. Wprowadzone na stronach internetowych zmiany

---

³ W tłumaczeniu na jęz. polski: wytyczne dotyczące ułatwień w dostępie do treści publikowanych w internecie. To dokument, który zawiera wskazówki na temat tego, jak budować serwisy internetowe dostępne dla wszystkich. W WCAG szczególnie ważna jest dostępność informacji dla osób z niepełnosprawnościami.

zwiększają czytelność (widoczność) zawartych treści, usprawniają operacyjność elementów interfejsu stron, zwiększają zrozumienie treści.

Zwiększenie widoczności zawartych treści (ułatwienia głównie dla osób niedowidzących i niedosłyszących) osiągane są poprzez: dodawanie tekstów alternatywnych do zamieszczonych zdjęć lub grafik; dodawanie do zamieszczonych filmów opisów w postaci tekstu pod materiałem multimedialnym; możliwości skorzystania z pomocy tłumacza języka migowego; możliwości zmiany (zwiększenia) kontrastu strony; możliwości zmiany wielkości tekstu (rozmiarów czcionek).

Usprawnienie operacyjności elementów interfejsu (wzrost funkcjonalności stron internetowych) osiągane jest przez: dostępność wszystkich treści z klawiatury (za pomocą podstawowych klawiszy typu: tabulator, strzałki, enter); wprowadzenie czytelnych fokusów oraz usunięcie związanych z tym pułapek; usunięcie elementów zmiennych w czasie, migających i animowanych.

Zwiększenie zrozumienia treści polega na zamieszczaniu tekstów pisanych językiem prostym; stosowanie akapitów i nagłówków; wytłuszczanie oraz kolorowanie elementów istotnych; zamieszczanie plików PDF w formie tekstowej a nie obrazkowej; stosowanie odnośników (linków) w formie czytelnej; unikanie elementów niepożądanych – tekstów pisanych kursywą i skrótów.

Następnym elementem zwiększenia dostępności przestrzeni publicznej jest zamieszczanie na stronach internetowych Urzędu informacji dla osób starszych i niepełnosprawnych takich jak komunikaty o: nowych zainstalowanych podjazdach dla niepełnosprawnych, możliwości dowozu takich osób np. w czasie wyborów, zapisach na basen, akcji „Wózki dla Polski”, mieszkaniach aktywizujących dla osób starszych i niepełnosprawnych, inauguracji Uniwersytetu III wieku, projekcie Aktywny Senior, Międzynarodowym Dniu Białej Laski, Domach Seniora, zainstalowanych na przystankach autobusowych specjalnych udogodnieniach dla niewidomych (specjalne nawierzchnie dotykowe, mówiące rozkłady jazdy). W zakładce ZDROWIE umieszczono „Regulamin korzystania z transportu przeznaczonego do przewozu osób niepełnosprawnych”. W dziale URZĄD MIASTA dostępna jest strona Miejskiego Rzecznika Konsumentów, w zakładce ORGANIZACJE POZARZĄDOWE umieszczane są wszystkie ogłoszenia organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych Polskiego Związku Niewidomych.

(dowód: akta kontroli str. 146-168)

1.4. Pracownicy Urzędu odbyli następujące kursy i szkolenia z zakresu obsługi i kontaktów z osobami niepełnosprawnymi i starszymi oraz dostępności przestrzeni publicznej dla tych osób:

- kurs języka migowego obejmujący 60 godzin lekcyjnych, od 21 stycznia do 25 lutego 2013 r. – 23 osoby;
- szkolenie „Polityka senioralna w ramach Smart City”, od 15 do 16 marca 2016 r. – dwie osoby;
- konferencja „W trosce o seniorów naszych miast”, 8 listopada 2016 r. – jedna osoba;
- szkolenie „Ustawa o rewitalizacji, wpływ na planowanie przestrzenne”, w dniu 7 marca 2016 r. – osiem osób;
- szkolenie Smart City Forum bloki tematyczne: „Zintegrowane usługi – uwzględnienie potrzeb różnych interesariuszy, centra usług wspólnych”, „Idea Smart City sposobem na rewitalizację i dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb mieszkańców”, od 14 do 15 września 2016 r. – trzy osoby;
- szkolenie Smart City Forum – bloki tematyczne: „Jakie rozwiązania dla seniorów? Likwidacja barier architektonicznych”, od 8 do 9 marca 2017 r. – trzy osoby;
- szkolenie Smart 3D CITY – „Infrastruktura danych przestrzennych, od pomysłu do zaawansowanych modeli miejskich”, od 25 do 26 kwietnia 2017 r. – cztery osoby;
- szkolenie „Cyfrowe plany zagospodarowania przestrzennego w mieście inteligentnym”, 20 czerwca 2017 r. – dwie osoby.

(dowód: akta kontroli str. 169-185)

1.5. Liczba mieszkańców Kielc w latach 2000 - 2016, według stanu na 31 grudnia każdego roku, w tym osób w wieku powyżej 60 lat oraz ich procentowy udział w liczbie mieszkańców ogółem przedstawiały się następująco:

- 2000 r. – 212.236/33.473 (15,8%);
- 2001 r. – 211.137/34.129 (16,2%);
- 2002 r. – 210.004/34.499 (16,4%);
- 2003 r. – 208.536/35.012 (16,8%);
- 2004 r. – 207.113/35.714 (17,2%);
- 2005 r. – 205.947/36.511 (17,8%);
- 2006 r. – 204.661/37.963 (18,5%);
- 2007 r. – 203.405/39.674 (19,5%);
- 2008 r. – 202.780/41.450 (20,4%);
- 2009 r. – 202.398/43.116 (21,3%);
- 2010 r. – 201.132/44.760 (22,3%);
- 2011 r. – 200.160/46.516 (23,2%);
- 2012 r. – 199.251/48.116 (24,1%);
- 2013 r. – 197.842/49.726 (25,1%);
- 2014 r. – 196.776/51.279 (26,1%);
- 2015 r. – 195.234/52.653 (27,0%);
- 2016 r. – 194.009/53.855 (27,8%).

Z przytoczonych wyżej danych wynika, że w analizowanym okresie nastąpił spadek liczby mieszkańców Kielc o 18.227 osób. Jednocześnie wzrosła liczba mieszkańców w wieku powyżej 60 lat o 20.382 osoby. Udział liczby osób starszych do liczby mieszkańców ogółem wzrósł z 15,8% do 27,8%, tj. o 12,0%.

(dowód: akta kontroli str. 186)

1.6. W okresie objętym kontrolą do Urzędu nie wpływały skargi, zgłoszenia lub inne sygnały od mieszkańców dotyczące barier dla osób starszych i niepełnosprawnych występujących w przestrzeni publicznej.

(dowód: akta kontroli str. 4-50)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Zdaniem NIK, wymagania dotyczące dostępności⁴ powinny być uwzględniane w początkowej fazie projektowania i kreowania przestrzeni publicznej. Już na tym etapie, Miasto powinno zasięgnąć opinii przedstawicieli środowisk osób starszych i niepełnosprawnych lub eksperta z zakresu projektowania uniwersalnego o adekwatności projektowanych rozwiązań do ich potrzeb i możliwości. Nie wszystkie planowane działania były przez Miasto konsultowane w takim zakresie, o czym mowa szerzej w punkcie 2 i 3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Ocena częściowa

Miasto prowadziło działania służące rozpoznaniu potrzeb i oczekiwań starszych i niepełnosprawnych mieszkańców. Nie wykorzystywało jednak doświadczeń i nie korzystało z udziału osób starszych i niepełnosprawnych w identyfikacji barier występujących w przestrzeni publicznej.

Nie konsultowano również z seniorami, niepełnosprawnymi oraz specjalistami projektowania uniwersalnego projektowanych i realizowanych rozwiązań.

---

⁴ Por. Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, przyjęte podczas 48 sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w dniu 20 grudnia 1993 r. (Rezolucja 48/96), pkt II Kluczowe obszary równoprawnego uczestnictwa, zasada 5 Dostępność, (a) Dostęp do środowiska fizycznego.

2. Strategie działań odpowiadające na potrzeby i oczekiwania osób starszych i niepełnosprawnych

Opis stanu
faktycznego

2.1. Rada Miasta uchwałą nr LXI/1065/2014 z dnia 8 maja 2014 r. przyjęła „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Kielce na lata 2014-2020”. W ww. dokumencie zawarto sześć celów strategicznych, w tym cel strategiczny II – „Tworzenie warunków sprzyjających poprawie jakości życia osób niepełnosprawnych” oraz cel strategiczny IV – „Tworzenie dla seniorów przyjaznych warunków życia”.

W ramach celu strategicznego II, w tym celu operacyjnego – „Wspieranie osób niepełnosprawnych w codziennym funkcjonowaniu”, jedno z czterech działań dotyczyło poprawy warunków mieszkaniowych osób niepełnosprawnych poprzez dofinansowanie likwidacji barier technicznych i architektonicznych. Jako wskaźniki realizacji, ustalono liczbę i rodzaj udzielonego dofinansowania oraz liczbę osób, którym udzielono wsparcia finansowego. Do działań mających związek z dostępnością przestrzeni publicznej można również zaliczyć „Rozwijanie sieci mieszkań chronionych przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych” (miernik: liczba miejsc w mieszkaniach chronionych oraz liczba mieszkańców mieszkań chronionych).

W ramach celu strategicznego IV, w tym celu operacyjnego – „Wzmacnianie systemu pomocy na rzecz osób starszych wymagających wsparcia” określono m.in. działania takie jak: „Pomoc w zamianie mieszkań” (miernik: liczba osób, które skorzystały z zamiany mieszkania) oraz „Rozwijanie infrastruktury mieszkań chronionych/lokalni aktywizujących dla osób starszych” (mierniki: liczba mieszkań chronionych/lokalni aktywizujących, liczba mieszkańców ww. form).

(dowód: akta kontroli str. 187-242)

Rada Miasta w dniu 15 września 2016 r. podjęła uchwałę nr XXXI/613/2016 zmieniającą uchwałę w sprawie przyjęcia dokumentu „Strategia Rozwoju Miasta Kielce na lata 2007-2020. Aktualizacja”.

W zaprezentowanej w ww. dokumencie analizie SWOT dla priorytetu (celu strategicznego I) „Kielce przyjazne dla mieszkańców”, jako słabe strony wskazano m.in. niską troskę o osoby niepełnosprawne oraz dużą liczbę barier architektonicznych. W ramach celu strategicznego I sformułowano cztery cele operacyjne, w tym cel operacyjny 3 „Poprawa jakości życia mieszkańców miasta, w tym osób niepełnosprawnych i seniorów” w którym przewidziano m.in. działanie „Likwidacja barier architektonicznych utrudniających poruszanie się po mieście oraz odpowiednia lokalizacja małej architektury (np. ławek) pozwalającej na odпочыnek dla osób z trudnościami w poruszaniu się”.

(dowód: akta kontroli str. 243-304)

Szczegółowy system wdrażania i monitorowania strategii został wprowadzony zarządzeniem Prezydenta nr 410/2016 z dnia 18 listopada 2016 r. w sprawie systemu wdrażania i monitorowania dokumentu „Strategia Rozwoju Miasta Kielce na lata 2007-2020. Aktualizacja” (dalej: Strategia). W zarządzeniu ustalono, że wdrażanie i monitorowanie Strategii będzie prowadzone przez Komitet Sterujący (na czele którego stoi Prezydent) – odpowiedzialny za realizację Strategii, cztery Rady Celów Strategicznych – odpowiedzialne za realizację czterech celów strategicznych oraz Wydział Rozwoju i Rewitalizacji Miasta – odpowiedzialny za realizację celów operacyjnych i strategicznych. Ustalono, że posiedzenia Komitetu Sterującego będą odbywać się nie rzadziej niż raz w roku, w tym przynajmniej jedno z posiedzeń odbywać się będzie w czerwcu każdego roku.

Jako wskaźniki produktu dla działania dotyczącego likwidacji barier architektonicznych utrudniających poruszanie się po mieście oraz odpowiedniej lokalizacji małej architektury, określono liczbę zidentyfikowanych barier architektonicznych oraz liczbę nowych obiektów małej architektury, natomiast jako wskaźnik rezultatu ustalono liczbę usuniętych barier architektonicznych. Jednostką odpowiedzialną za wdrożenie ww. działania ustanowiono Miejski Zarząd Dróg w Kielcach. Ogółem w 2016 r. na terenie Miasta zidentyfikowano 140 barier architektonicznych.

(dowód: akta kontroli str. 305-317)

Miasto posiada „Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich, Przemysłowych i Powojсковych w mieście Kielce na lata 2014-2020 (dalej: Program), którego aktualizacja została przyjęta uchwałą Rady Miasta nr XXXVI/753/2017z dnia 26 stycznia 2017 r.

W uzasadnieniu do uchwały podano min., że *Program jest kontynuacją działań rewitalizacyjnych w obszarach kryzysowych (degradacja w warstwie przestrzennej, społecznej, ekonomicznej) prowadzonych w Kielcach w latach 2004-2006 i 2007-2013 na podstawie kolejnych edycji Lokalnych Programów Rewitalizacji dostosowanych do okresów programowania wsparcia finansowego środkami UE.*

Aktualizacja Programu na lata 2014-2020 opracowana została w oparciu o analizy, z prowadzonych konsultacji z mieszkańcami miasta oraz potencjalnymi beneficjentami „zewnętrznymi” – w szczególności spółdzielniami mieszkaniowymi. Dokument posiada wymagane uzgodnienia – wraz z prognozą oddziaływania na środowisko i był wykładany do publicznego wglądu (w dniach 21 lutego – 21 marca 2014 r. oraz 7-31 grudnia 2016 r.). Mieszkańcy i zainteresowane podmioty miały możliwość składania uwag i wniosków do Programu.

Informacje o konsultacjach społecznych Programu były publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu, zamieszczane na tablicach ogłoszeń Urzędu oraz ogłaszane w prasie. Ponadto w dniach 27 października 2014 r. oraz 28 stycznia, 19 maja, 21 lipca 2015 r. odbyły się spotkania w sprawie rewitalizacji nad przyjętym rozwiązaniem w projekcie „Aktualizacji Programu”.

W Programie zawarto następujące zapisy dotyczące poprawy dostępu do przestrzeni publicznej osób starszych i niepełnosprawnych:

- przytoczono główne założenia „Strategii Rozwoju Miasta Kielce na lata 2007-2020. Aktualizacja”, a w tym: Cel operacyjny 1.3. „Poprawa jakości życia mieszkańców miasta, w tym osób niepełnosprawnych i seniorów” z działaniami: „*Likwidacja barier architektonicznych utrudniających poruszanie się po mieście oraz odpowiednia lokalizacja mebli miejskich (np. ławek) pozwalająca na odpoczynek dla osób z trudnościami w poruszaniu się*”;
- w rozdziale 5.5 Programu, pod nazwą „Zidentyfikowane problemy w zespołach rewitalizacyjnych”, podano, że *w Kielcach problem stanowią przestrzenie publiczne wymagające odnowy wraz z ich dostosowaniem do różnych grup społecznych, w tym zlikwidowania barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych*;
- w rozdziale 5.5.d. Programu „Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji” założono m in., że *Przestrzeń osiedli pozbawiona będzie barier architektonicznych, będąc przyjazną dla osób niepełnosprawnych i seniorów, natomiast śródmieście jest uporządkowane estetycznie, zniknął problem chaosu szyldów i reklam. Cały obszar jest urządzonej w sposób przyjazny dla osób niepełnosprawnych i seniorów*;
- w analizie SWOT dotyczącej obszaru wskazanego do rewitalizacji jako jedną ze słabych stron wskazano występowanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych oraz starszych;
- w Programie, w ramach celu operacyjnego „Poprawa systemu komunikacji pieszej, rowerowej i samochodowej”, jednym z typów projektów przewidzianych do realizacji jest *budowa i modernizacja ciągów komunikacyjnych ułatwiających poruszanie się pieszym, rowerzystom i niepełnosprawnym*. Jako wskaźnik produktu ustalono liczbę wybudowanych/zmodernizowanych ciągów komunikacyjnych ułatwiających poruszanie się pieszym/ rowerzystom/ niepełnosprawnym.

Wśród planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, niżej wymienione zawierały elementy dotyczące dostosowania przestrzeni publicznej dla potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych:

- przebudowa i zmiana sposobu zagospodarowania śródmiejskiego skweru przy ul. Paderewskiego w Kielcach, całkowity koszt zadania 5,5 mln zł – m.in. wybudowanie miejsc dla osób starszych;
- przebudowa Placu Wolności w Kielcach wraz z budową parkingu podziemnego, całkowity koszt zadania 47 mln. zł – m.in. dostosowanie obszaru do potrzeb osób niepełnosprawnych i stworzenie strefy wypoczynkowej dla osób starszych;

- budowa Kieleckiego Centrum Niepełnosprawnych przy ul. Bodzentyńskiej, całkowity koszt zadania 18 mln zł. Centrum będzie wyposażone w jak największą liczbę udogodnień dla korzystających z niego osób niepełnosprawnych (z uwzględnieniem wszystkich przejawów niepełnosprawności);
- budowa Regionalnego Centrum Komunikacji Kołowej wraz z zagospodarowaniem terenów przyległych (w tym przestrzeni publicznej), połączeniem pieszym, parkingiem, infrastrukturą (modernizacja istniejącego dworca autobusowego), całkowity koszt zadania 40,0 mln zł. Obiekt zostanie w pełni przystosowany do potrzeb niepełnosprawnych (wszystkie rodzaje niepełnosprawności);
- przebudowa i modernizacja budynku dworca PKP, placu Niepodległości i tunelu podziemnego, całkowity koszt zadania 30,5 mln zł. W ramach projektu zostanie zmodernizowany i dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych budynek dworca kolejowego wraz z bezpośrednim otoczeniem;
- modernizacja i rewitalizacja ulic w północnej części zabudowanego śródmieścia, całkowity koszt zadania 2,2 mln zł – m.in. przebudowa zejść pieszych z poziomu al. IX Wieków Kielc z jednoczesnym dostosowaniem ich do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- budowa łącznika pieszego pasażu pomiędzy ul. Piotrkowską a al. IX Wieków Kielc, całkowity koszt zadania 1,0 mln zł – m.in. budowa systemu pochylni dla osób niepełnosprawnych;
- uruchomienie Centrum Integracji Mieszkańców oraz likwidacja barier przestrzennych osiedla „Na Stoku”, całkowity koszt zadania 4,6 mln zł – m.in. budowa ciągu pieszego, pomiędzy szkołą a Centrum Integracyjnym, którego najważniejszym zadaniem będzie bezpieczne przejście ze szkoły do Centrum, bez barier architektonicznych;
- budowa placu rekreacyjno-wypoczynkowego na osiedlu „Słoneczne Wzgórze”, całkowity koszt zadania 1,4 mln zł – m.in. wybudowanie lub zmodernizowanie ciągów komunikacyjnych ułatwiających poruszanie się pieszym, rowerzystom, niepełnosprawnym;
- budowa mieszkań dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, całkowity koszt zadania 2,7 mln zł. Wybudowane mieszkania przeznaczone będą dla osób z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim i umiarkowanym. Mieszkania będą przeznaczone dla 19 osób z niepełnosprawnością, powyżej 18 roku życia;
- rewitalizacja parku osiedlowego w osiedlu „Zagórska Południe”, całkowity koszt zadania 3 mln zł – m.in. przebudowa alejek parkowych z wykonaniem bezpiecznej nawierzchni, ułatwiającej poruszanie się pieszym, rowerzystom, niepełnosprawnym;
- urządzenie placu o funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej przy ul. Chęcińskiej, całkowity koszt zadania 200 tys. zł – budowa lub modernizacja ciągów komunikacyjnych ułatwiających poruszanie się pieszym, rowerzystom, niepełnosprawnym;
- rewitalizacja terenów zielonych osiedla „Czarnów i Jagiellońskie”, całkowity koszt zadania 3 mln zł oraz rewitalizacja parku osiedlowego „Zagórska Południe”, całkowity koszt zadania 3 mln zł – m.in. przebudowa alejek parkowych z wykonaniem bezpiecznej nawierzchni ułatwiającej poruszanie się pieszym, rowerzystom, niepełnosprawnym;
- rewitalizacja terenu „Pakosz Cegielnia”, całkowity koszt zadania 3 mln zł – m.in. zagospodarowanie terenów zielonych i budowa lub modernizacja ciągów komunikacyjnych ułatwiających poruszanie się pieszym, rowerzystom, niepełnosprawnym.

Założono, że powyższe przedsięwzięcia będą finansowane z udziałem środków UE.

(dowód: akta kontroli str. 321- 421)

2.2. Sporządzenie Strategii i Programu, w których uwzględniono działania poprawiające dostępność przestrzeni publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych, nie było poprzedzone przeprowadzeniem inwentaryzacji występującej w niej barier dla osób starszych i niepełnosprawnych, z udziałem tych osób.

Jednostki organizacyjne Miasta realizujące zadania dotyczące likwidacji barier utrudniających dostęp do przestrzeni publicznej samodzielnie rozeznawały potrzeby w tym zakresie.

Prezydent wyjaśnił w tej sprawie, że *inwentaryzację/audyt przestrzeni publicznej Miasta pod kątem dostępności dla osób starszych i niepełnosprawnych (zidentyfikowanie barier architektonicznych) planuje się przeprowadzić w 2018 r.*

(dowód: akta kontroli str. 422, 510-511)

W sierpniu 2016 r. opracowano regulamin konkursu na opracowanie koncepcji funkcjonalno-przestrzennej „Budowa centrum komunikacyjnego wraz z systemem informacji dla pasażerów” (przebudowa, rozbudowa i modernizacja istniejącego zespołu dworca autobusowego w Kielcach). W kryteriach ocen ustalono m.in., że jednym z kryteriów „K2” jest przystosowanie obiektu dla potrzeb osób niepełnosprawnych – waga kryterium – 40%.

W wytycznych ogólnych zapisano m.in., że *teren w granicach opracowania oraz całość zespołu projektowego centrum komunikacyjnego dostosować do potrzeb osób niepełnosprawnych i należy wziąć pod uwagę wszystkie rodzaje niepełnosprawności (nie tylko „ruchową”).* Dla osób z dysfunkcją wzroku należy wprowadzić system identyfikacji przestrzennej ułatwiający poruszanie się osobom niewidzącym i niedowidzącym (m.in. poręcze, uchwyty, brak progów, informacje w języku Braille’a, elementy zabezpieczające, jak: pasy bezpieczeństwa, linie naprowadzające, sygnały dźwiękowe itp.). W zakresie aranżacji przejść (nawierzchnia, wyposażenie, siedziska, balustradki, murki, oświetlenie) należy uwzględnić rozwiązania dla wszelkich form niepełnosprawności.

W załączniku W.2. do regulaminu konkursu z 30 października 2017 r. na opracowanie koncepcji funkcjonalno-przestrzennej „Zagospodarowanie obszaru ul. Bodzentyńskiej i placu św. Wojciecha” zapisano m.in., że projekt winien uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych.

Również w regulaminie konkursu na opracowanie koncepcji architektonicznej „Przebudowa Placu Wolności wraz z budową parkingu podziemnego” zawarto zapis, że ukształtowanie placu powinno uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych.

(dowód: akta kontroli str. 479-491)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

NIK pozytywnie ocenia uwzględnienie w Strategii oraz w Programie planu działań na rzecz poprawy dostępności przestrzeni miejskiej dla osób starszych i niepełnosprawnych.

3. Działania na rzecz stworzenia warunków do aktywnego i samodzielnego funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w przestrzeni publicznej

Opis stanu
faktycznego

3.1. Urząd podejmował działania poprawiające dostępność przestrzeni publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych.

W roku 2015 zrealizowano inwestycje polegające na przebudowie 81 przystanków komunikacji zbiorowej z udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych. Nawierzchnię peronów wykonano ze specjalnych elementów profilowanych, których zadaniem jest naprowadzanie osoby niewidomej do miejsca podjazdu autobusów. Zastosowano również specjalnie wyprofilowane krawężniki o odpowiednio dobranej wysokości umożliwiającej podjazd autobusem w taki sposób, że możliwe jest niwelowanie barier architektonicznych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich oraz prowadzących wózki dziecięce. W celu oddzielenia rowerzystów od pasażerów oczekujących na przystankach, zastosowano urządzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego (słupki, barierki).

Z „Raportu z wdrażania Strategii” z czerwca 2017 r. oraz informacji uzyskanych w MZD wynika, że w 2016 r. zidentyfikowano 41 barier architektonicznych (wysokie krawężniki na przejściach dla pieszych, schody bez pochylni, brak stanowisk postojowych dla osób niepełnosprawnych). Inwentaryzację barier architektonicznych wykonali pracownicy MZD (bez udziału przedstawicieli osób starszych i niepełnosprawnych), w ramach standardowych objazdów ulic, w czasie których ocenie podlegał stan całego pasa drogowego. Natomiast nowe stanowiska postojowe dla osób niepełnosprawnych wyznaczono w ramach

realizowanych inwestycji drogowych lub na wniosek zainteresowanych osób niepełnosprawnych.

Według informacji pozyskanych przez MZD z innych jednostek, tj. Wydziału Usług Komunalnych i Zarządzania Środowiskiem Urzędu oraz spółdzielni mieszkaniowych na terenach będących w ich zarządzie rozpoznano 99 barier architektonicznych, z czego 27 zostało usuniętych. Ogółem w 2016 r. na terenie Miasta zidentyfikowano 140 barier architektonicznych, a usunięto 50 z nich.

Wykonano m.in.:

- zaniżenia krawężników przy 10 przejściach dla pieszych wraz z płytkami z wypustkami na krawężniach przejść dla pieszych, łatwymi w identyfikacji dla osób niepełnosprawnych na ul.: Wrzosowej - 1 szt., Zagórskiej - 1, Wojewódzkiej - 4, Skrajnej - 1, Mielczarskiego - 2, Kazimierza Wielkiego - 1. Koszt realizacji zadań wyniósł 25,4 tys. zł;
- dwanaście miejsc postojowych dla pojazdów osób niepełnosprawnych zrealizowane w ramach inwestycji drogowych, takich jak: przebudowa skrzyżowania ul. Piekoszowskiej z ul. Jagiellońską (1 szt.), budowa parkingu przy budynku przy ul. Piekoszowskiej 52A - 1, budowa parkingu przy ul. Kryształowej - 1, rozbudowa ul. Szkolnej - 9. Koszt realizacji zadań wyniósł 19,2 tys. zł;
- dojście/pochylnia do kościoła Św. Ducha. Koszt - 38,4 tys. zł;
- wyznaczono 19 stanowisk postojowych dla pojazdów osób niepełnosprawnych, na istniejących parkingach, przy ul.: Kowalczewskiego 6 (2 szt.), Nowy Świat 48 - 1, Paska 45 - 1, Karbońskiej 24 - 1, Targowej 2 - 2, Kochanowskiego 5 - 2, Mielczarskiego przy przedszkolu - 1, Dewońskiej 13 - 1, Mielczarskiego 45 - 1, Orłąt Lwowskich przed Ośrodkiem Wczesnej Interwencji - 3, Żelaznej przy przychodni - 1, Szczecińskiej przy Pomorskiej - 2. Koszt realizacji zadania wyniósł 10,3 tys. zł.

MZD dokonywał wymiany na nowe istniejących przycisków, wzbudzających światło zielone na przejściach dla pieszych, z funkcją naprowadzania akustycznego na przycisk, oraz potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia w formie dźwięku, wibracji oraz animacji.

Sygnalizacje świetlne doposażano także w sygnały akustyczne, które emitują dźwięk razem z sygnałem zielonym dla pieszych.

Zamontowano 97 nowoczesnych przycisków dla pieszych na sygnalizatorach, na ul.: Wrzosowej – przejście dla pieszych (2 szt.), Krakowskiej – Gagarina – Spacerowej - 10, Krakowskiej – Fabrycznej – na Ługach - 4, Fabrycznej – Górników Staszicowskich - 6, Zagnańskiej (wjazd do OBI) - 4, Krakowskiej – Podklasztornej - 8, Łódzkiej – Olszewskiego - 31, Tarnowskiej – Wojska Polskiego - 16, Orkana – przejście dla pieszych - 2, 1 Maja – przejście dla pieszych przy ul. Poprzecznej - 2, Malików – przejście dla pieszych - 4. Koszt zadania wyniósł 72,9 tys. zł.

Zamontowano 130 sygnalizatorów akustycznych, emitujących dźwięk wraz z sygnałem dla pieszych, na ul.: Szczecińskiej – Sandomierskiej – Poleskiej (12 szt.), Sandomierskiej – Śląskiej - 10, Sandomierskiej – Śląskiej, Sandomierskiej – Solidarności – IX Wieków Kielc - 18, Zagórskiej – Źródłowej - 18, Seminaryjskiej – przejście przy bazarach - 2, Grunwaldzkiej – Jagiellońskiej - 16, 1 Maja – Częstochowskiej – Sowiej - 10, 1 Maja – Pawiej – Skłodowskiej - 14, Jesionowej – Łódzkiej – Zagnańskiej - 16, Malików – przejście dla pieszych - 2, Warszawskiej – Turystycznej - 12. Koszt zadania wyniósł 54,6 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 318-320, 422-449)

Z informacji uzyskanych w Zarządzie Transportu Miejskiego w Kielcach (dalej: ZTM) wynika, że w latach 2009-2010 zostało zakupionych 40 szt. autobusów niskopodłogowych. W 2017 r. zostanie sfinalizowany zakup przez ZTM kolejnych 25 autobusów niskopodłogowych o napędzie hybrydowym: spalinowo-elektrycznym, które od 2018 r. zostaną skierowane do obsługi linii autobusowych. Od 2018 r. w Kielcach komunikacja miejska, zgodnie z wymogami przetargowymi dla przewoźnika, będzie obsługiwana wyłącznie pojazdami niskopodłogowymi.

W 40 autobusach zakupionych w latach 2009-2010 przez ZTM zamontowany jest system zapowiedzi głosowych o przebiegu trasy.

Na terenie Miasta zamontowano 60 elektronicznych tablic przystankowych z systemem głosowej informacji dla pasażerów, z tego 24 w 2011 r. oraz 36 w 2014 r. W okresie tym do Polskiego Związku Niewidomych Okręg Świętokrzyski przekazano 240 sztuk pilotów do ww. tablic. Obecnie został rozstrzygnięty przetarg na zakup i montaż kolejnych 36 sztuk tablic informacyjnych oraz 100 szt. pilotów.

W ramach udogodnień od 1 lutego 2017 r. wprowadzono aplikacje do zakupów biletów na telefony komórkowe:

- systemy SMS-owe/mailowe przypominające o upływie terminu ważności biletów okresowych;
- planery podróży (jak dojadę, mybus);
- systemy mobilnego zakupu biletów przez telefon (skycash, mPlay, moBilet).

(dowód: akta kontroli str. 450-464)

Z informacji uzyskanych od Dyrektora Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (dalej MOSiR) wynika, że z zarządzanych przez powyższą jednostkę 16 miejskich obiektów sportowych, 15 posiada udogodnienia dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Wszystkie obiekty mają wyznaczone miejsca parkingowe oraz toalety dla niepełnosprawnych.

Ponadto niżej wymienione obiekty posiadają inne udogodnienia takie jak:

- hala sportowa przy ul. Ściegiennego 8 – podjazd dla niepełnosprawnych;
- stadion piłkarski przy ul. Ściegiennego 8 – podjazd dla niepełnosprawnych, windę oraz wyznaczone miejsca na widowni;
- hala „Legionów” przy ul. Drogosza 2 – windę;
- hotel „Maraton” przy ul. Drogosza 1 – podjazd dla niepełnosprawnych;
- hala widowiskowo-sportowa przy ul. Żytniej 1 – podjazd dla niepełnosprawnych;
- kryta pływalnia „Orka” przy ul. Kujawskiej 18 – windę oraz dźwig do opuszczania do wody;
- kryta pływalnia „Delfin” przy ul. Krakowskiej 2 – dźwig do opuszczania do wody;
- kryta pływalnia „Jurajska” – podjazd dla niepełnosprawnych, windę oraz dźwig do opuszczania do wody;
- kryta pływalnia „Foka” os. Barwinek 31 – podjazd dla niepełnosprawnych oraz dźwig do opuszczania do wody;
- boisko treningowe przy ul. Kusocińskiego 53 – podjazd dla niepełnosprawnych.

W ramach przygotowania stadionu piłkarskiego przy ul. Ściegiennego 8 do mistrzostw Europy w piłce nożnej do lat 21, w latach 2016 i 2017 zostało przeprowadzone szereg prac, które w znaczący sposób poprawiły możliwość poruszania się po obiekcie osobom niepełnosprawnym. Prace polegały na usunięciu wszystkich wystających krawężników i wyprofilowaniu kostki brukowej, tak aby bez przeszkód mogły przemieszczać się osoby na wózkach inwalidzkich. Zgodnie z zaleceniami i sugestiami przedstawicieli UEFA i PZPN zostały wykonane podjazdy oraz podniesiono do góry sam sektor dla kibiców na wózkach inwalidzkich. Istnieje również możliwość transportu osoby na wózku inwalidzkim na pierwszy poziom stadionu za pomocą zamontowanej na obiekcie windy. Dzięki zamontowaniu dodatkowych drzwi zewnętrznych w jednej z łódz, osoby na wózku inwalidzkim mogą w swobodny sposób przemieszczać się po ciągach komunikacyjnych, zlokalizowanych na I piętrze stadionu. Koszt ww. prac wyniósł ok. 40 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 465-473)

Od roku 2015 Urząd realizuje wieloletni program inwestycyjny pod nazwą „Przebudowa części budynku Domu Pomocy Społecznej im. Jana Pawła II przy ul. Jagiellońskiej 76 z przeznaczeniem na utworzenie lokali aktywizujących dla osób starszych i niepełnosprawnych”. W ramach programu, w 2016 i w 2017 r. oddano do użytkowania po 9 mieszkań jednoosobowych aktywizujących. Taką samą liczbę takich mieszkań planuje się oddać w 2018 r. Obecnie w Kielcach funkcjonuje 38 lokali aktywizujących, z których korzysta 38 osób.

W powyższych lokalach, pod kątem osób niewidomych i niedowidzących został zaprojektowany układ posadzek na korytarzu wytyczający główne ciągi komunikacyjne

poprzez zastosowanie specjalnych ścieżek dotykowych. Na ścianach zaprojektowano pochwyty dla osób z trudnościami w poruszaniu się.

We wszystkich mieszkaniach zastosowano rozwiązania uniwersalne dostosowujące je dla osób starszych i niepełnosprawnych. Są to: uchwyty w łazienkach, przy prysznicach, umywalkach i WC, osłony na grzejnikach, płytki antypoślizgowe, baterie bezdotykowe przy zlewach, światło w strefie wejściowej i łazienkowej sprzężone z czujnikiem ruchu.

Koszt inwestycji w 2016 r. wyniósł 331,2 tys. zł, natomiast planowany koszt inwestycji w 2017 r. – 324,4 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 492-500)

W Kielcach funkcjonowały również 63 mieszkania chronione, w których przebywało łącznie 75 osób. Mieszkania chronione umożliwiały seniorom samodzielne funkcjonowanie oraz integrację ze środowiskiem lokalnym. W mieszkaniu chronionym mogły zamieszkać osoby, które ukończyły 60 rok życia i oczekują na przyznanie lokalu z zasobów komunalnych.

W mieszkaniach chronionych realizowana jest całodobowa opieka. W każdym z mieszkań jest system przyzywowy.

(dowód: akta kontroli str. 501-509)

W okresie objętym kontrolą MOPR dofinansowywał 70% kosztów likwidacji barier architektonicznych w miejscach zamieszkania osób niepełnosprawnych. W 2016 r. dofinansowanie otrzymało dziewięć osób w łącznej wysokości 137,4 tys. zł, a w 2017 r. (III kw.) dziewięć osób w łącznej kwocie 94,5 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 512)

3.2. Do dnia zakończenia kontroli dla Kielc jak również dla jego wybranych obszarów nie opracowano standardów dostępności do przestrzeni publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych. Z wyjaśnienia uzyskanego w tej sprawie od Prezydenta wynika, że *przedmiotowe standardy zostaną opracowane i wprowadzone do stosowania w 2018 r.*

(dowód: akta kontroli str. 510-511)

Odnosnie standardów dostępności Dyrektor MZD Włodzimierz Stępień poinformował również, że jednostka nie dysponuje takim dokumentem, jednak wszystkie budowy, przebudowy i rozbudowy ulic, realizowane są w oparciu o projekty budowlane opracowane na podstawie obowiązujących przepisów, które zawierają wytyczne i wymagania dotyczące osób niepełnosprawnych.

(dowód: akta kontroli str. 425)

3.3. Dokonano przeglądu dokumentacji projektowej (przetargowej) sporządzonej w latach 2011-2016 czterech inwestycji w zakresie stopnia uwzględnienia potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

1) „Przebudowa części budynku Domu Pomocy Społecznej przy ul. Jagiellońskiej 76 w Kielcach z przeznaczeniem na cele mieszkalne” – wartość inwestycji 1.078 tys. zł. Stwierdzono, że dokumentacja zawierała m.in. zapisy dotyczące stworzenia przestrzeni przyjaznej dla osób niepełnosprawnych o różnym rodzaju i stopniu niepełnosprawności, takie jak:

- minimalna szerokość ciągów komunikacyjnych 155 cm;
- układ posadzek na korytarzu głównym, jasno i czytelnie wytyczający główne ciągi komunikacyjne poprzez zastosowanie specjalnych ścieżek dotykowych;
- umieszczenie osiowo w stosunku do ścian korytarzy jaskrawej linii wiodącej wyznaczającej główny kierunek ruchu;
- zastosowanie przy każdych drzwiach do pomieszczeń ogólnodostępnych i na drogach ewakuacyjnych pasów wykładzin chropowatych o wypukłej strukturze, wyczuwalnej pod stopami;
- zastosowanie przed lokalami mieszkalnymi wycieraczek szczotkowych systemowo wpuszczonych w posadzkę tak, aby ich krawędzie zlicowały się z płaszczyzną sąsiadującej nawierzchni;
- podkreślenie otworów drzwiowych skonstruowanych kolorystycznie ze ścianą;
- zaprojektowanie na ścianach pochwyty;
- nad wejściami do lokali mieszkalnych zaprojektowanie oprawy ledowej w celu zaznaczenia wejścia;

- zaprojektowanie uchwytów w łazienkach, przy prysznicach, wc, osłon na grzejnikach, płytek antypoślizgowych w łazienkach, światel w strefie wejściowej i łazienkowej z czujnikiem ruchu;
- zamontowanie instalacji przyzywowej w pokojach i łazienkach;
- zaprojektowanie dostępu do budynku dla osób niepełnosprawnych poprzez zamontowanie pochylni przy głównym wejściu oraz wind zlokalizowanych wewnątrz i na zewnątrz budynku obsługujących każdą kondygnację budynku.

2) „Rozbudowa ul. Ściegiennego” – wartość inwestycji 79.219,1 tys. zł. Dokumentacja projektowa zawierała zapisy dotyczące obniżenia krawężników na przejściach dla pieszych do 2 cm nad nawierzchnię jezdni oraz wyposażenie przejść dla pieszych w guzowate płytki z wypustkami w kolorze żółtym.

3) „Rewitalizacja – przywrócenie przestrzeni publicznej i otwarcie historycznego obszaru Stadion-Ogród” – wartość inwestycji 12.372,9 tys. zł. W szczegółowej specyfikacji technicznej zawarto zapisy dotyczące zaprojektowania krawężników przystankowych (na czterech zatokach autobusowych), tworzących wraz z zestawem płytek wskaźnikowych tzw. system nawierzchni bez barier architektonicznych. W projekcie wykonawczym zawarto zapisy o:

- dwóch miejscach postojowych dla osób niepełnosprawnych, zlokalizowanych na parkingu przy nowym odcinku ul. Wojska Polskiego przy skrzyżowaniu z ul. Ściegiennego;
- dojściach do przejść dla pieszych w ciągu chodników, przejściach przez azyle i wyspy kanalizujące z pasami z płyt guzowatych w kolorze żółtym w strefie przykrawężnikowej;
- obniżeniach krawężników na przejściach dla pieszych do 2 cm nad nawierzchnię jezdni;
- o platformie dla osób niepełnosprawnych w rejonie budynku Wojewódzkiego Domu Kultury w Kielcach;
- o drogowej sygnalizacji świetlnej z dźwiękową informacją dla pieszych o możliwości przejścia przez jezdnię.

4) „Budowa zintegrowanych nowoczesnych peronów przystankowych etap I i etap II” – wartość inwestycji – 31.617,8 tys. zł.

W szczegółowej specyfikacji technicznej zawarto m.in. zapisy dotyczące zaprojektowania nowej konstrukcji nawierzchni peronów tak, aby były wygodne dla wszystkich ludzi korzystających z komunikacji zbiorowej, ale przede wszystkim dla osób niepełnosprawnych ruchowo i dla matek z wózkami dziecięcymi. Dodatkowo, w projekcie należy zastosować odpowiednie elementy nawierzchni dla ułatwienia korzystania z przystanków podróżujących osób niewidomych (np. płytki z wypustkami, wypukłe linie prowadzące). Należy zastosować - w miarę potrzeby - inne elementy, niezbędne do prawidłowego funkcjonowania przystanku bez barier, czyli przystanku odpowiednio przystosowanego dla osób niepełnosprawnych, np. dojścia do przystanku czy przejścia dla pieszych usytuowane w niedalekim sąsiedztwie przystanku.

Ww. zapisy miały odzwierciedlenie w dokumentacji projektowej.

W dokumentacji projektowej etapu I zawarto zapisy dotyczące zaprojektowania na zatokach autobusowych systemu nawierzchni bez barier z chodnikowych płytek ryflowanych w kolorze białym (oraz pola wyboru dla zmiany kierunku pieszego z płytek wskaźnikowych z wypustkami w kolorze żółtym).

W dokumentacji etapu II zawarto zapisy dotyczące zaprojektowania na zatokach autobusowych krawężników peronowych wystających $h=18$ cm tworzących wraz z zestawem chodnikowych płytek ryflowanych w kolorze białym (oraz pola wyboru dla zmiany kierunku pieszego z płytek wskaźnikowych z wypustkami w kolorze żółtym) tzw. system nawierzchni bez barier architektonicznych.

(dowód: akta kontroli str. 513-581)

3.4. Przeprowadzone przez kontrolującego z udziałem specjalisty z zakresu budownictwa i architektury oględziny w zakresie ich dostępności do przestrzeni miejskiej dla osób starszych i niepełnosprawnych wykazały m.in.:

1) Amfiteatr „Kadzielnia” ul. Legionów 1.

W ramach inwestycji „Geopark Kielce – przebudowa Amfiteatru Kadzielnia” wybudowano nową scenę wraz z podsceniem; zmodernizowano widownię, wykonano stałe zadaszenie sceny i rozkładane zadaszenie nad widownią; zmodernizowano pomieszczenia kas. Ponadto przy al. Legionów wybudowano zespół toalet z podziałem na przeznaczone dla widzów amfiteatru oraz dla odwiedzających okoliczne miejsca.

Dotarcie do obiektu z przystanku autobusowego:

- Długość drogi z przystanku autobusowego na al. Legionów do budynku - ok. 300 m.
- Na odcinku od przystanku autobusowego brak przeszkód na chodniku. Nawierzchnia równa z płyt chodnikowych i kostki typu behaton, słupy, znaki, kosze na śmieci poza skrajnią ruchu pieszego.
- Obniżone są krawężniki na przejściu dla pieszych.
- Przejście dla pieszych oznaczone znakiem bez kontrastów, przejścia z matami z guzami.

Miejsca parkingowe:

- Parking z wjazdem zlokalizowano od ul. Krakowskiej.
- Liczba miejsc parkingowych - 73 samochody osobowe, trzy miejsca parkingowe dla pojazdów, którymi poruszają się osoby niepełnosprawne oraz dla trzech autokarów.
- Liczba miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – trzy.
Brak jest oznaczonych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych tuż przy wejściu do obiektu. Niepełnosprawni wjeżdżają na plac od tyłu amfiteatru, a właściwa osoba wskazuje miejsce.

Wejście na teren obiektu:

- Od al. Legionów szerokie pochyłe dojście piesze.
- Szerokość drzwi – bramki wejściowe obrotowe i szeroka dwuskrzydłowa furtka.
- Od ul. Krakowskiej ciągiem pieszo-jezdnym.
- Automatyczna brama rozwierana.

Toalety dla osób niepełnosprawnych:

Przy al. Legionów w nowym zespole toalet są dwie bliźniacze, przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Jedna toaleta dostępna przed bramkami, druga za bramkami:

- Dojście do toalety jest bezkolizyjne, z delikatnym spadkiem.
- Szerokość drzwi 100 cm.
- Drzwi niezamykane na klucz.
- Włącznik światła automatyczny.
Uchwyty przy muszli toaletowej – stały od strony ściany i uchylony od strony podjazdu wózkiem, dwa stałe uchwyty z dwóch stron umywalki.
- Powierzchnia manewrowania wózkiem przed muszlą toaletową to 1,5m x 1,5m.
- Wysokość zawieszenia muszli toaletowej – 45 cm.
- Wjazd wózkiem pod umywalkę jest możliwy
- Lustro zawieszono na wysokości 100 cm.
- Krany automatyczne, włączenie i wyłączanie na czujkę ruchu.
- Wysokość zawieszenia pojemnika z ręcznikami papierowymi – ok. 110 cm.
- Brak suszarki do rąk.
- Kosz na śmieci uchylony od góry.

Toaleta dla osób niepełnosprawnych zlokalizowana w podsceniu:

- Dostęp za pomocą platformy zamontowanej na biegu schodowym.
- W trakcie imprezy przy platformie zawsze jest przeszkolona osoba do obsługi urządzenia i udzielania informacji.
- Odległość od wejścia z platformą do wc w podsceniu – 50 m.
- Szerokość drzwi – 90 cm.
- Drzwi otwierają się do środka toalety – kierunek niezgodny z obowiązującymi przepisami.
- Drzwi niezamykane na klucz.

- Uchwyty przy muszli toaletowej – stały montowany podłoga-ściana od strony umywalki i uchylony od strony podjazdu wózkiem, jeden stały uchwyt przy umywalce od strony ściany.
- Powierzchnia manewrowania wózkiem przed muszlą toaletową to 1,38 m x 1,64 m.
- Wysokość zawieszenia muszli toaletowej – 45 cm.
- Wjazd wózkiem pod umywalkę jest możliwy
- Lustro zawieszone na wysokości 100 cm.
- Kran z dźwignią.
- Wysokość zawieszenia pojemnika z ręcznikami papierowymi – ok. 105 cm.
- Brak suszarki do rąk.
- Kosz na śmieci.

Miejsce obsługi klienta – kasa:

- Okienka kasowe są dostępne przy al. Legionów.
- Osoba pracująca w punkcie kasowym jest słabo widoczna dla klienta.
- Wysokość lady kasowej – 100 cm.
- Brak przestrzeni pod ladą, nie ma możliwości wjechania wózkiem inwalidzkim pod ladę.
- Dojście do okienek kasowych na dwa sposoby – szerokie schody lub bezprogowy podjazd.
- Brak nawierzchni kontrastującej.
- Słabe, mało widoczne oznakowanie.

Oznakowanie schodów:

- Brak jest oznaczenia schodów na pierwszym i ostatnim stopniu każdego ciągu kontrastem i fakturą.
- Balustrady na wysokości 110 cm, brak poręczy na wysokości 75 i 90 cm.
- Połączenie balustrad jest nieciągłe.
- Brak zaokrąglenia balustrad.
- Brak poręczy 30 cm poza pierwszym i ostatnim stopniem.
- Brak jest nosków i nasunięć.

Z informacji uzyskanych od kierownika Amfiteatru wynika, że obiekt odwiedza bardzo dużo osób niepełnosprawnych, poruszających się na wózkach inwalidzkich. Osoby z niepełnosprawnością wzrokową bądź słuchową odwiedzają Amfiteatr w formie zorganizowanych grup.

2) Rewitalizacja zabytkowego śródmieścia – „Płyta Rynku” i adaptacja budynku przy ul. Kapitulnej 2 na potrzeby Biura Wystaw Artystycznych.

Rewitalizacją objęto Rynek i Plac Św. Tekli, ulicę Małą i Dużą stanowiące zabytkowe śródmieście Miasta, a także budynek przedszkola przy ul. Kapitulnej 2, przebudowany na potrzeby Biura Wystaw Artystycznych (dalej: BWA). Powyższe obiekty wyłączono z ruchu samochodowego.

2.1) Płyta Rynku.

Dojście na teren obiektu:

Do obiektu prowadzą chodniki bez przeszkód, posiadające obniżenia krawężników na przejściach dla pieszych, w strefie których występuje także zróżnicowanie nawierzchni. Wzdłuż ulic Małej i Dużej są ciągi pieszo-jezdne z wyraźnie zaznaczoną strefą chodnika i „utopionymi” krawężnikami.

Płytę Rynku stanowi utwardzona nawierzchnia. Teren jest wyłożony granitem i kwarcytem. Na środku niskim murkiem zaznaczone jest miejsce, gdzie stał dawny ratusz. Kamieniem w innych kolorach zaakcentowane są kontury przebiegu średniowiecznych traktów z Krakowa do Bodzentyna i z Piotrkowa do Bodzentyna. Swoje miejsce ma pręgierz i żeliwna studnia. W obrębie Rynku znajduje się też tzw. Salon Miejski, strefa relaksu. Niejednokrotnie na Rynku znajdują się czasowe wystawy. Otwarta przestrzeń i brak przeszkód sprawia, że osoby o różnych niepełnosprawnościach nie mają problemu z przemieszczaniem się po tym obszarze.

Toaleta dla osób niepełnosprawnych:

- Przy Rynku zlokalizowano szalet naziemny, w którym znajduje się toaleta dla osób niepełnosprawnych.
- Szerokość drzwi w świetle – 100 cm.
- Drzwi nie są zamykane na klucz. W obiekcie znajduje się na stałe osoba pilnująca porządku.
- Włącznik światła ręczny.
- Przy muszli toaletowej znajduje się uchwyt uchylny, mocowany do ściany.
- Wysokość zawieszenia muszli toaletowej – 45 cm.
- Pomieszczenie ma wymiary 1,5 m x 2,4 m.
- Przestrzeń pod umywalką umożliwia wjazd wózkiem pod nią.
- Wysokość zawieszenia uchylnego lustra – ok. 100 cm.
- Kran wyposażony jest w dźwignię.
- Podajnik na ręczniki – 120 cm,
- Wysokość zamocowania dozownika na mydło – poniżej 100 cm.
- Kosz na śmieci z otwieraniem od góry.

Oznakowanie schodów

W obrębie Rynku rozmieszczone są liczne sklepy i restauracje. Schody zewnętrzne do obiektów w pierzei Rynku nie są oznaczone kontrastem ani fakturą.

2.2) BWA.

Dotarcie do budynku z przystanku autobusowego:

Do obiektu prowadzą chodniki bez przeszkód, posiadające obniżenia krawężników na przejściach dla pieszych.

Miejsca parkingowe:

Przy BWA znajduje się parking wewnętrzny na 10 aut. Nie ma wyznaczonych miejsc dla osób niepełnosprawnych.

Wejście na teren obiektu:

Do budynku BWA od strony ulicy Sienkiewicza prowadzą schody z balustradą. Od strony ulicy Kapitulnej jest dostęp do windy, która stanowi wejście dla osób niepełnosprawnych z poziomu terenu. Przy windzie znajduje się domofon. Tabliczka informacyjna znajduje się przy schodach głównego wejścia. Brak jest platform. Wejście stanowią drzwi dwuskrzydłowe, przy czym szerokość jednego skrzydła to ok. 100 cm.

Toaleta dla osób niepełnosprawnych:

- Dojście do toalet stanowi hol bez progów. Na obydwu kondygnacjach znajduje się łazienka dla osób niepełnosprawnych.
- Szerokość drzwi w świetle 90 cm.
- Drzwi nie są zamykane na klucz.
- Światło zapala się za pomocą fotokomórki.
- Przy muszli toaletowej znajdują się uchwyty stały mocowany do ściany i mocowany do podłogi.
- Wysokość zawieszenia muszli toaletowej to 45 cm.
- Odległość wc od ściany 97cm.
- Przestrzeń pod umywalką umożliwia wjazd wózkiem pod nią.
- Wysokość zawieszenia uchylnego lustra – 100 cm.
- Kran wyposażony jest w dźwignię.
- Suszarka do rąk zamocowana na wysokości 120 cm.
- Wysokość zamocowania dozownika na mydło poniżej 100 cm.
- Kosz na śmieci z otwieraniem nożnym.

Miejsce obsługi klienta, dojście do punktu informacyjnego:

Osoba pracująca w punkcie obsługi jest widoczna dla klienta z wejścia głównego. Lada nie jest obniżona dla osoby siedzącej na wózku. Wejście urządzone jest bez przeszkód. Brak powierzchni kontrastującej.

Winda:

- Wewnętrzne wymiary windy to 2,6 m x 1,25 m=3,25 m².
- Przyciski przyzywania windy nie są umieszczone w narożnikach i niszach.
- Przyciski przyzywania windy są świeące.
- Winda nie jest wyposażona w sygnały dźwiękowe.
- Przyciski wewnątrz windy są podświetlane.
- Przyciski wewnątrz windy są wyczuwalne dotykiem.
- Pola przycisków są z alfabetem Braille_a.
- W windzie znajduje akustyczne potwierdzenie alarmu.
- Przyjazd windy nie jest anonsowany sygnałem dźwiękowym,
- Brak jest panelu dotykowego w windzie.

Oznakowanie schodów:

Schody zewnętrzne z poręczami nie są oznaczone kontrastem ani fakturą. Brak zaokrąglenia poręczy (kamienna balustrada). Brak nosków i nasunięć przy schodach.

Szatnie i wieszaki:

Szatnia wyposażona jest w szafki dostępne dla osób na wózkach inwalidzkich.

Ciągi komunikacyjne:

Ciągi komunikacyjne są otwarte, szerokie. Na przestrzeni sal wystawowych znajduje się nawierzchnia bez progów. Przezroczyste drzwi dzielące sale nie są oznaczone kontrastowo. Z informacji uzyskanych od Dyrektora BWA wynika, że na terenie obiektu organizowane są zajęcia dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

3) Rozbudowa i doposażenie stadionu przy ul. Ściegiennego 8 w Kielcach w związku z organizacją Mistrzostw Europy U21 w piłce nożnej.

W ramach doposażenia obiektu część sektora N, za bramką południową, została udostępniona dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich. Przystosowanie polega na zamontowaniu bliźniaczych ramp – pochylni, szerokości między poręczami 100cm, z blachy żeberkowej prowadzących na poszerzone (szerokości 150 cm) podesty z miejscami dla wózków inwalidzkich, po 15 miejsc (w sumie 30) po dwóch stronach pochyłego dojścia do sektora N z poziomu terenu. Za poszerzonym podestem miejsca zarezerwowane dla opiekunów osób niepełnosprawnych.

Z informacji uzyskanych od pracowników obiektu wynika, że prowadzona jest lista niepełnosprawnych uczestników meczów, na którą wpisanych jest ok. 50 osób, z czego 1/3 regularnie przybywa na rozgrywki piłkarskie. Nie pobiera się opłat za bilety od osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów. Osobom starszym w wieku emerytalnym przysługują duże zniżki, a bilet dla dziecka kosztuje symboliczną złotówkę.

Dotarcie do obiektu z przystanku autobusowego:

Brak jest przeszkód na chodnikach od al. Legionów, słupy, znaki, kosze na śmieci poza skrajnią ruchu pieszego. Od ul. Ściegiennego na chodniku pojawiają się przeszkody w postaci nieoznakowanych lamp ulicznych, znaków informacyjnych i drzew. Przejście dla pieszych oznaczone znakiem pionowym bez kontrastu. Obniżone krawężniki na przejściu dla pieszych. Przy przejściach brak jest ostrzegawczych mat z guzami.

Miejsca parkingowe:

Pięć oznaczonych miejsc w odległości ok. 150 m od wejścia do obiektu. Brak jest oznaczonych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych tuż przy wejściu do obiektu. Pięć oznaczonych miejsc parkingowych w odległości ok. 350 m do wejścia na sektor z miejscami dla osób na wózkach inwalidzkich.

Wejście stadion:

Wejście na stadion na poziom parteru płynne, bez przeszkód. Schody zewnętrzne prowadzą na poziom korony stadionu. Szerokość drzwi 100 cm bez progów. Od strony ul. Ściegiennego i al. Legionów oznaczone furtki dla osób niepełnosprawnych, osoby te nie przechodzą przez bramki, nie stoją w kolejce.

Toalety dla osób niepełnosprawnych:

Na terenie obiektu łącznie jest 7 toalet przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych, w tym 3 w obiekcie i 4 dostępne z zewnątrz poziomu płyty boiska

Dojście do toalety płynne, bez przeszkód. Pochyle platformy do toalet dostępnych z zewnątrz.

Toaleta 1 na poziomie parteru wewnątrz obiektu:

- Szerokość drzwi – 100 cm, lekkie płytowe, niewystarczająco oznakowane.
- Drzwi niezamykane na klucz.
- Włącznik światła ręczny, wysokość zamontowania włącznika – 115 cm.
- Stałe i uchylne uchwyty przy muszli toaletowej i 2 uchylne przy umywalce.
- Powierzchnia manewrowania wózkiem przed muszlą toaletową – 133 cm x 196 cm.
- Wysokość zawieszenia muszli toaletowej – 45 cm.
- Przestrzeń wjazdu wózkiem pod umywalkę jest wystarczająca.
- Wysokość zawieszenia lustra – 122 cm
- Kran z dźwignią.
- Wysokość zawieszenia pojemnika z ręcznikami papierowymi – 130 cm.
- Brak suszarki do rąk.
- Kosz na śmieci otwierany nogą.

Toaleta 2 na poziomie parteru wewnątrz obiektu:

- Szerokość drzwi – 100cm, lekkie płytowe, niewystarczająco oznakowane.
- Drzwi niezamykane na klucz.
- Włącznik światła ręczny, wysokość zamontowania włącznika – 120 cm.
- Stałe i uchylne uchwyty przy muszli toaletowej i 2 uchylne przy umywalce.
- Powierzchnia manewrowania wózkiem przed muszlą toaletową – 133 cm x 196 cm.
- Wysokość zawieszenia muszli toaletowej – 45 cm.
- Przestrzeń wjazdu wózkiem pod umywalkę jest wystarczająca.
- Wysokość zawieszenia lustra – 114 cm.
- Kran z dźwignią.
- Wysokość zawieszenia pojemnika z ręcznikami papierowymi – 130 cm.
- Brak suszarki do rąk.
- Kosz na śmieci otwierany nogą.

Toaleta 3 na poziomie parteru wewnątrz obiektu:

- Szerokość drzwi – 100 cm, lekkie płytowe, niewystarczająco oznakowane.
- Drzwi niezamykane na klucz.
- Włącznik światła ręczny, wysokość zamontowania włącznika – 114 cm.
- Stałe i uchylne uchwyty przy muszli toaletowej i 2 uchylne przy umywalce.
- Powierzchnia manewrowania wózkiem przed muszlą toaletową – 150 cm x 185 cm.
- Wysokość zawieszenia muszli toaletowej – 45 cm.
- Przestrzeń wjazdu wózkiem pod umywalkę jest wystarczająca.
- Wysokość zawieszenia lustra – 125 cm.
- Kran z dźwignią.
- Wysokość zawieszenia pojemnika z ręcznikami papierowymi – 130 cm.
- brak suszarki do rąk.
- Kosz na śmieci otwierany nogą.

Toaleta 4 z przedsionkiem, dostępna z zewnątrz dla kibiców niepełnosprawnych:

- Szerokość drzwi – 100 cm, szklane aluminiowe, lekkie drzwi niezamykane na klucz.
- Włącznik światła ręczny w środku toalety, wysokość zamontowania włącznika poprawna.
- Dwa uchylne uchwyty przy muszli toaletowej i 1 uchylny przy umywalce.
- Powierzchnia manewrowania wózkiem przed muszlą toaletową – ok 120 cm x 180 cm.
- Wysokość zawieszenia muszli toaletowej – 45 cm.
- Przestrzeń wjazdu wózkiem pod umywalkę jest wystarczająca.
- Wysokość zawieszenia lustra – 103 cm.
- Kran z dźwignią.

- Wysokość zawieszenia pojemnika z ręcznikami papierowymi – ok 120 cm
- Brak suszarki do rąk.
- kosz na śmieci otwierany nogą.

Toaleta 5 z przedsionkiem (wspólny przedsionek z toaletą 4), dostępna z zewnątrz dla kibiców niepełnosprawnych:

- Szerokość drzwi – 100 cm, lekkie płytowe.
- Drzwi niezamykane na klucz.
- Włącznik światła ręczny.
- Jeden stały i jeden uchylony uchwyt przy muszli toaletowej i dwa uchylne przy umywalce.
- Powierzchnia manewrowania wózkami przed muszlą toaletową – ok 110 cm x 180 cm.
- Wysokość zawieszenia muszli toaletowej – 45 cm.
- Przestrzeń wjazdu wózkami pod umywalkę jest wystarczająca.
- Wysokość zawieszenia lustra – 112 cm.
- Kran z dźwignią.
- Wysokość zawieszenia pojemnika z ręcznikami papierowymi – ok 120 cm.
- Brak suszarki do rąk.
- Kosz na śmieci otwierany nogą.

Miejsce obsługi klienta:

Brak obniżenia lada dla osoby siedzącej na wózku. Brak przestrzeni pod ladą umożliwiającą wjechanie wózkami inwalidzkimi. Wejście urządzone przejrzystie (bez przeszkód). Brak powierzchni kontrastującej.

Winda:

- Szerokość drzwi – 90 cm.
- Powierzchnia windy – 1,15m x 1,5m.
- Przyciski przyzywania windy nie są umieszczone w narożnikach, niszach.
- Przyciski przyzywania windy świecące.
- Przyciski wewnątrz windy podświetlane.
- Przyciski wewnątrz windy wyczuwalne dotykiem.
- Pola przycisków w systemie Braille'a.
- Akustyczne potwierdzenie alarmu.
- Intercom z windy do recepcji.
- Przyjazd windy nie jest anonsonowany sygnałem dźwiękowym.
- Brak panelu dotykowego w windzie (nieдоступny np. dla osób niewidomych).

Oznakowanie wejścia dla osób niepełnosprawnych:

Wejścia na obiekt przeznaczone dla osób niepełnosprawnych są oznaczone małymi tabliczkami informacyjnymi.

Oznakowanie schodów zewnętrznych dostępnych dla kibiców:

Brak oznaczeń na pierwszym i ostatnim stopniu każdego ciągu kontrastem i fakturą. Połączenie poręczy ciągłe. Nie wszędzie są zaokrąglone poręcze. Brak „nosków” i nasunięć.

Ciągi komunikacyjne:

Ogólnodostępne wewnętrzne są szerokie, wygodne. Brak jest kontrastowych oznaczeń na szklanych drzwiach. Brak odmiennej faktury i kolorystyki nawierzchni jako systemu orientacji.

(dowód: akta kontroli str. 582-594)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na tym, że w poddanych oględzinom obiektach nie zastosowano części rozwiązań zapewniających osobom niepełnosprawnym i starszym dostęp do obiektów i usług świadczonych w przestrzeni publicznej na równi z osobami pełnosprawnymi. I tak:

1) Amfiteatr „Kadzielnia”, ul. Legionów 1:

- brak oznaczonych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych tuż przy wejściu do obiektu od strony al. Legionów;
- w toalecie zlokalizowanej na podsceniu, drzwi otwierają się do środka zamiast na zewnątrz;
- w miejscu obsługi klienta (kasa) brak jest przestrzeni pod ladą, w związku z czym nie ma możliwości wjechania wózkiem pod ladę. Brak nawierzchni kontrastującej na podłodze.
- brak jest oznakowania schodów na pierwszym i ostatnim stopniu każdego ciągu kontrastem i fakturą. Brak poręczy na balustradach wysokości 75 i 90 cm. Połączenie balustrad jest nieciągłe oraz brak zaokrąglenia balustrad. Brak poręczy 30 cm poza pierwszym i ostatnim stopniem schodów, jak również brak jest „nosków” i nasunięć na schodach.

2) Płyta Rynku oraz budynek BWA.

- schody zewnętrzne do obiektów w pierzei Rynku nie są oznaczone kontrastem ani fakturą;
- na parkingu przy BWA nie ma wyznaczonych miejsc dla osób niepełnosprawnych;
- lada w punkcie obsługi klienta nie jest obniżona dla osoby siedzącej na wózku. Brak na podłodze powierzchni kontrastującej;
- winda nie jest wyposażona w sygnały dźwiękowe oraz brak panelu dotykowego w windzie;
- schody zewnętrzne z poręczami nie są oznaczone kontrastem ani fakturą. Brak zaokrąglenia poręczy. Brak „nosków” i nasunięć na schodach;
- przezroczyste drzwi dzielące sale nie są oznaczone kontrastowo.

3) Stadion przy ul. Ściegiennego 8.

- przejście dla pieszych przy dojściu do Stadionu od ul. Ściegiennego oznaczone jest znakiem pionowym bez kontrastu, przy przejściach brak jest ostrzegawczych mat z guzami.
- brak jest oznaczonych miejsc parkingowych tuż przy wejściu do obiektu;
- winda nie jest wyposażona w sygnały dźwiękowe oraz brak panelu dotykowego w windzie;
- w zakresie schodów zewnętrznych dostępnych dla kibiców, brak oznaczeń na pierwszym i ostatnim stopniu każdego ciągu kontrastem i fakturą. Nie wszędzie są zaokrąglone poręcze. Brak „nosków” i nasunięć;
- brak kontrastowych oznaczeń na szklanych drzwiach w ciągach komunikacyjnych. Brak odmiennej faktury i kolorystyki nawierzchni jako systemu orientacji.

Zdaniem NIK, wyżej wymienione bariery i utrudnienia mogły być wynikiem m.in. tego, że przy planowaniu i realizacji procesów inwestycyjnych, Miasto odpowiadające jako inwestor za wdrażane rozwiązania, nie skorzystało z dodatkowego specjalistycznego wsparcia np. z zakresu projektowania uniwersalnego, w celu wypracowania na etapie koncepcyjnym możliwego do wdrożenia rozwiązania decydującego o dostępności remontowanych i modernizowanych obiektów. Zminimalizowałoby to ryzyko zastosowania rozwiązań nieuwzględniających potrzeb wszystkich użytkowników, w tym o ograniczonej percepcji i konieczności wprowadzania zmian w już zakończonej inwestycji.

NIK wskazuje, że obiekty użyteczności publicznej, które wybudowano, wyremontowano, przebudowano lub których sposób użytkowania zmieniono po 1 stycznia 1995 r., muszą być dostępne dla osób niepełnosprawnych, w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich, a zatem również dla osób z innymi niż fizyczne dysfunkcjami. Obowiązek w tym zakresie wynika z art. 5 ust. 1 pkt 4 Prawa budowlanego⁵. Osoby niepełnosprawne mają prawo do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym do swobodnego przemieszczania się, dostępu do urzędów i obiektów użyteczności publicznej, dostępu do informacji i możliwości komunikacji międzyludzkiej. Wskazując te prawa, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej wezwał władze samorządowe do podjęcia działań

⁵ Dz.U. z 2017 r. poz. 1332, ze zm.

ukierunkowanych na ich urzeczywistnienie⁶. Zaprojektowanie dostępnej dla wszystkich przestrzeni publicznej, szczególnie w przypadku przestrzeni już istniejącej, a tym bardziej zabytkowej, podlegającej modernizacji, wymaga nie tylko znajomości przepisów i zasad projektowania, ale także wiedzy o ograniczeniach w mobilności i percepcji, i pojawiających się w związku z tym potrzebach osób starszych i niepełnosprawnych.

Ocena częściowa

W okresie objętym kontrolą Urząd podejmował działania poprawiające dostępność przestrzeni publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych, szczególnie w obszarach takich jak: przestrzeń drogowa, transport publiczny, miejski, przystanki transportu miejskiego, mieszkalnictwo oraz obiekty sportu i rekreacji.

Niektóre z wdrożonych rozwiązań nie uwzględniały jednak potrzeb wszystkich użytkowników, zwłaszcza tych o obniżonej percepcji (np. z niepełnosprawnością słuchu lub wzroku), co wykazały przeprowadzone z udziałem specjalisty z zakresu budownictwa i architektury oględziny wybranych obiektów.

IV. Wnioski

Wniosek pokontrolny

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁷, wnioskuje o podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie barier architektonicznych i technicznych, utrudniających osobom starszym i niepełnosprawnym dostęp do przestrzeni publicznej w objętych kontrolą obiektach, z uwzględnieniem specjalistycznego wsparcia z zakresu projektowania uniwersalnego lub wykorzystania opinii przedstawicieli środowisk osób starszych i z niepełnosprawnościami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia   stycznia 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Kontroler:
Andrzej Kamiński
główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
Podpis

.....
Podpis

⁶ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. Nr 50, poz. 475).

⁷ Dz. U. z 2017 r. poz. 524.

